

VĚDOMIL VILDOMEČ

Archeologická mapa Moravskobudějovicka

Vývoj pravěkého osídlení střední Evropy známe už tak soustavně, že můžeme i bez podrobného studia místního archeologického materiálu přibližně odhadnout význam jednotlivých zeměpisných oblastí Moravy v různých prehistorických dobách. Moravské svahy Českomoravské vysočiny, které se sklánějí k jihovýchodu ke starobylé cestě jdoucí od Baltského moře Moravskou branou k Dunaji a ke Středozemnímu moři, terén přístupný z Podunají podél Dyje a jejích přítoků, nemohly zůstat v žádné době liduprázdné. Kultury a národy, které okupovaly střední Evropu, nacházely tu zejména v nižších polohách vhodná místa i úrodnou půdu a příznivé podnebí. Pro nedostatek archeologického materiálu se však dlouho udržovalo přesvědčení, že hluboký prales na Českomoravské vysočině tvořil téměř neproniknutelný předěl, široké území bez možnosti přechodu a osídlení, a proto bez pravěkých nálezů. Prehistorická sídla při dolní Dyji, Jihlavě a Svratce, na posledních výběžcích Vysočiny, byla považována za hranici pravěké ekumeny a za útočiště lidu zatlačovaného z výhodnějších poloh při Dunaji. S dalšími archeologickými nálezy a výzkumy se však posunovala předpokládaná hranice pravěkého osídlení proti toku řek a potoků, takže dnes se můžeme domnívat, že většina Českomoravské vysočiny byla — třeba řídce a někde též s přestávkami — navštěvována a osidlována od starší doby kamenné.¹

Podle dnešních poznatků předpokládáme, že pro paleolitické lidi, pro jejich snadno pohyblivé tlupy netvořila Vysočina, vysoká průměrně 400 až 500 m, s mírnými svahy, žádnou obtížnou překážku. Při řídkém osídlení ve starší době kamenné ovšem se zdržovaly početnější tlupy především v otevřené krajině při

¹ J. Skutil, Prehistorie na západní Moravě, Od Horácka k Podyjí X, 115—128.

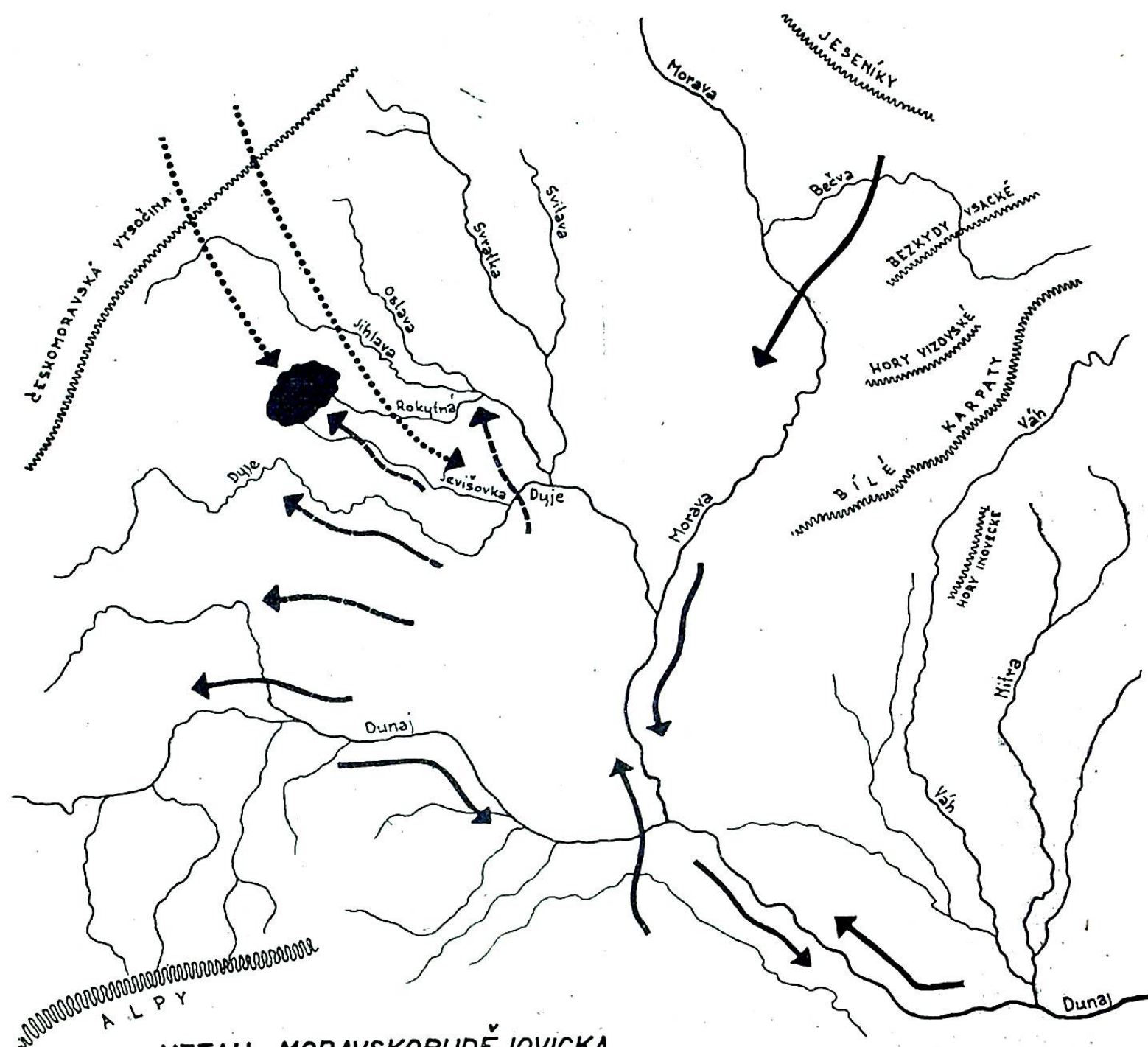
větších řekách, kde našly vhodnější podmínky k lovu, v nižších polohách s mírnějším podnebím, v území s jeskyněmi (Dolní Věstonice, Předmostí u Přerova, jeskyně v Moravském krase). V mladší době kamenné bylo pro pastevce a zemědělce pronikání pralesem jistě obtížnější a zdlouhavější. Méně úrodná půda, nerovný terén, drsnější podnebí ve vyšších polohách odrazovaly pravěké osadníky od zakládání trvalých osad. Už ve starším neolitu však pronikal lid přes Českomoravskou vysočinu oběma směry. Z Čech k nám pronikl lid s keramikou píchanou. Nacházíme ji většinou pohromadě s keramikou malovanou i na Moravskobudějovicku, ještě více na Znojemsku a dostala se i dále na východ. Nejstarší malovaná keramika² se nachází na východ a na jih od čáry Znojmo, Boskovštejn, Oslavany, další fáze však už pronikla i k Moravským Budějovicím a našla se i v Čechách. Nebyla tedy moravská strana Českomoravské vysočiny už ani v době kamenné jen jakousi slepou odbočkou, okrajovým územím Podunají. Setkávaly se tu kultury z různých stran. (Obr. 1.)

Podle mapy okolí Moravských Budějovic, na níž jsou zaneseny archeologické nálezy a sídliště, můžeme předpokládat, že lze i v polohách 400–500 m nad mořem hledat zbytky pravěkého osídlení. Jako dnešní osady i prehistorická sídla se přidržela řek a potoků. Nejčetnější osídlení bylo kolem řeky Jevišovky (Boskovštejn, Blanné, Grešlové Mýto) a Rokytne (Jaroměřice, Bohušice, Vacenovice). Zde je doloženo nepřetržité osídlení jako v mnohých místech na sousedním Znojemsku, Krumlovsku, Brněnsku. Ve výše položených obcích při pramenech říček se našly hlavně ojedinělé kamenné nástroje a slovanská keramika (Nimpšov, Dědice, Vranín, Domamil, Horky, Babice) a s dalším postupem výše na sousední Jemnicko a Dačicko památek ubývá. Poměrně husté bylo osídlení v mladší době kamenné. (Obr. 2.)

Archeologická mapa ovšem podává obraz pravěkého osídlení dle stavu a současného průzkumu. Je velmi pravděpodobné, že na většině míst, kde se vyskytly ojedinělé kamenné nástroje nebo v jejich okolí, byla též sídliště, která nejsou dosud doložena keramičkým materiálem. Okolí Jaroměřic nad Rokytnou je zevrubně prozkoumáno, protože tam pravidelně zajižďel Jaroslav Palliardi a měl tu stálého dělníka, který mu archeologický materiál shromažďoval. Na Boskovštejně a v okolí nejvíc pracoval Fr. Vildomec. V obvodu obce Boskovštejna zjistil tato pravěká osídlení: 5 osad s lineární keramikou, 7 osad s malovanou keramikou³, nálezy z doby bronzové. Při řece Rokytne a Jevišovce jsou podobné vhodné polohy i na jiných místech. Nálezů odtud není tolik zřejmě proto, že je tam nikdo dosud nehledal.

² F. Vildomec, O moravské neolitické keramice malované, OP VII–VIII 1928/29, 1–43; OP XII 1940, 100–116. J. Palliardi, Die relative Chronologie der jüngeren Steinzeit in Mähren, WPZ. I 1914.

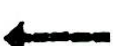
³ V. Vildomec, K otázce usedlosti neolitických zemědělců, AR V, 1953, 799.

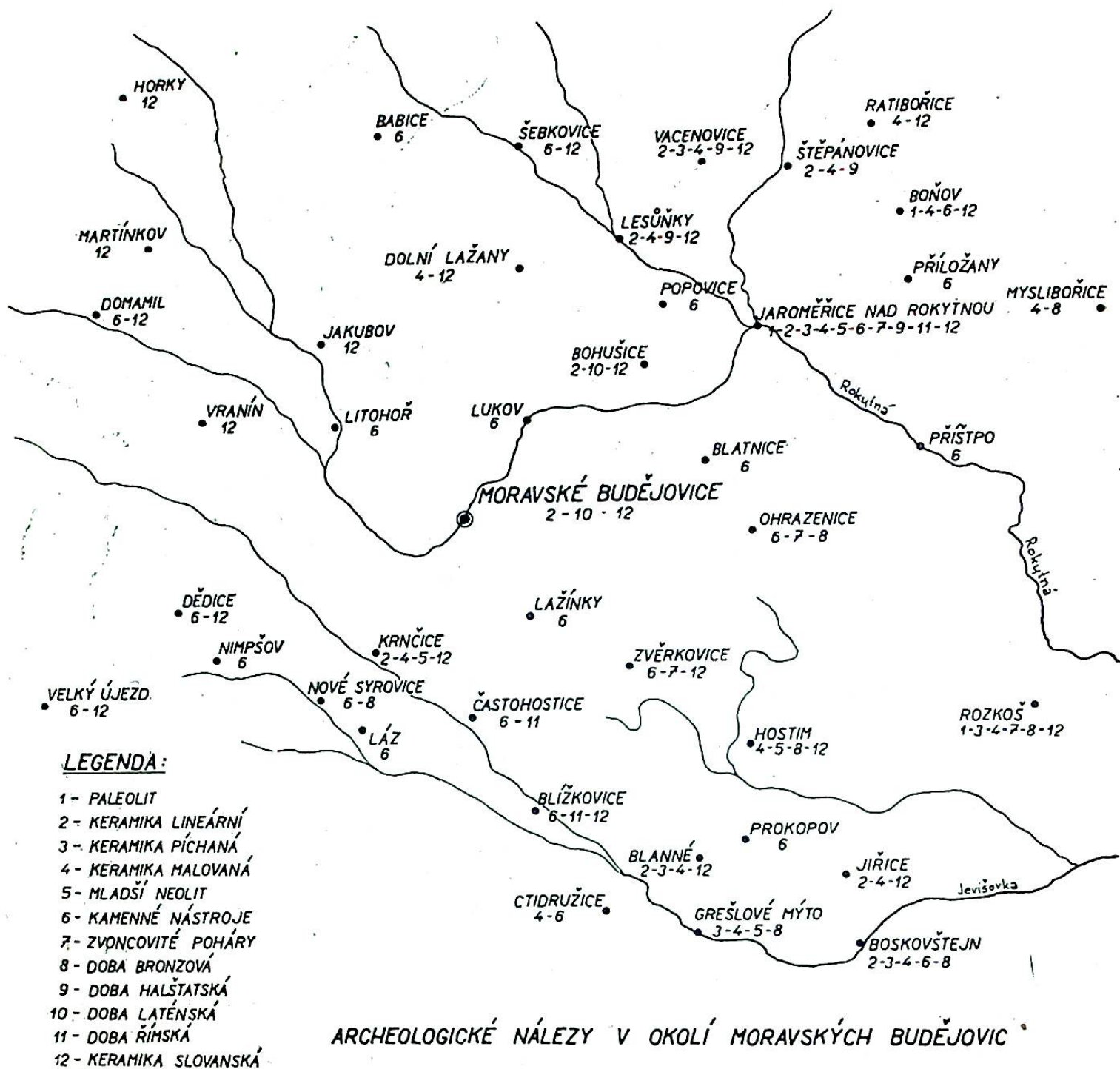

VZTAH MORAVSKOBUDĚJOVICKA

K ŠIRŠÍMU OKOLÍ. /SITUACE V DOBĚ STARŠÍHO NEOLITU./

LEGENDA:

- MORAVSKOBUDĚJOVICKO
- HLAVNÍ CESTY STŘEDNÍ EVROPOU
- STARŠÍ MALOVANÁ KERAMIKA
- LID KERAMIKY PÍCHANÉ
- POHOŘÍ

Chceme-li si udělat správnou představu o pravěkém osídlení, hodnotíme nejenom zjištěné nálezy v omezeném zeměpisném území, ale sledujeme i vztahy k širšímu okolí a všímáme si stavu archeologického výzkumu. I když Moravsko-budějovicko patří k nejlépe probádaným územím naší republiky, archeologická mapa dosud ani zdaleka nevystihuje skutečný stav pravěkého osídlení.

(Zpracováno dle rukopisu F. a V. Vildomce: „Z dávných věků Moravskobudějovicka.“)